

Lördag

18 juni 2022

”Jag har breddat min bana”

Hon rör sig gärna i gränsmarkerna mellan stad och land i konsten, Marika Markström, precis som hon vill utforska gränlandet mellan konst och musik. Musiken - som hon i ett skede valde bort - har nämligen fått en allt mer framträdande roll i hennes konstnärskap.

MARIKA MARKSTRÖM

Nyligen kunde Marika Markströms musik höras i både Sveriges radio och Sveriges television och i sin konst utforskar hon just nu dolda fenomen bakom de artificiella ämnena vi har skapat. Parallellt för hon en ständig kamp mot de oanade följderna som en omfattande mögel- och kemikalieexponering väckt i hennes kropp.

Text: Linda Wiktorsson-Lång
Foto: Robert Jansson

Marika Markström har verkligen alltid känt sig som en multikonstnär. Något som hon från början trodde att var hennes nackdel och att hon därför behövde nischas in sig på något. Efterhand har jag insett att det är det som är min specialisering.

Hon är född och uppvuxen på Åland och har alltid haft konst och musik som sina intressen.

– Ända sedan jag var jätteliten. Men jag höll också på med segling och balett. Jag hade gått på bild- och formskolan sedan högstadiet men hade ändå inte tänkt så jättemycket på konsten som yrkesval förrän i gymnasiet. Men då tog jag många bildkurser. Efter gymnasiet gick hon förberedande konstskolor under tre år, både i Stockholm och på Gotland. När hon sedan sökte sig vidare till högskolenivå föll valet på Bildkonstakademien i Helsingfors.

– Jag har mycket finskt i mig, utan att egentligen haft möjlighet att träffa den delen av släkten på min mammas sida.

– Min mormor dog tidigt, men jag är uppvuxen med hennes bror **Seppo Näätänen** och hans fru **Elga Sesemanns** efterkrigskonst. Det har påverkat mig, precis som min morfar **Uno Markströms** fotokonst.

Bytte stad

Marika trivdes i Helsingfors, både med stan och skolan, även om hon visserligen kunde känna av en språkrasism som hon inte hade varit beredd på.

– Som att man inte kunde finsk slang. Men jag lärde mig småningom.

Dock påverkades Marika och många andra av det svartmögeln som fanns i skolans byggnad. Mögelkällan visade sig finnas på våningen där hennes ateljé fanns. Hon hade sin master kvar att genomföra men kunde inte bli kvar i skolan i Helsingfors, som senare tvingades flytta till nya lokaler. I stället sökte hon sig till Konsthögskolan i Malmö efter en inspirerande kurs med skolans grundare, **Gertrud Sandqvist**.

– Det var en riktigt bra konstutbildning det med, konstaterar hon.

Mögelproblematiken drabbade henne hårt. Hon kräcktes, gick ner i vikt, fick lungvärk och neurologiska symptom. Bland annat. Ända sedan dess har hon varit kroniskt trött och fått flera andra följdillstånd som hon först i dag förstår, efter att ha läst tusentals liknande förlöpp. Hon blev bland annat kraftigt överkänslig mot alla möjliga stimuli och kemikalier, som lösningsmedel, vilket även innebar att hon inte kunde måla med oljefärger som förr.

– Allt det här har haft en jättestor inverkan

Marika Markström har blivit bättre och bättre på att hitta livskvalitet i nuet och det lilla. Parallellt med sitt konstnärskap för hon en ständig kamp mot de följderna som omfattande mögel- och kemikalieexponering väckt i hennes kropp.

Marika Markström behöver kontexten som finns i större städer. Även om hon känner sig väldigt hemma på Åland under sommaren älskar hon verkligen Stockholm där hon bor.

» Personligt

Marika Markström
Ålder: 35 år.

Yrke: Konstnär och tonsättare.

Bor: i Stockholm.

Familj: Mamma, pappa och mammas man.

Intressen: Kultur i alla former.

på mitt dagliga liv – jag har i likhet med andra i min situation också blivit riktigt sjuk i flera bostäder och behövt flytta mycket ofta. Cirka 40 procent av dagens bostadsbestånd har förhöjda värden av VOC, organiska kolväten, varav de toxiska finns i såväl mögelgifter och lösningsmedel som i vissa byggnadsmaterial. Efter en lång tids omfattande exponering utlöstes tillsammans med stress och genetik till slut autoimmuna inflammationer och nervsmärtor som visat sig extra tydligt i lokaler man senare funnit mögel i. Det har varit tufft på flera sätt. Jag har läst på extremt mycket, men det är inte alla som tar till sig minoritetsforskning.

När det här började påverka Marikas liv mer och mer gällde det för henne att omvärdera och hitta nya vägar.

– Jag har fått helt andra perspektiv på allt tack vare det här. Men jag kämpar fortfa-

rande med acceptansen av konsekvenserna från och till.

Sedan ett antal år tillbaka bor hon huvudsakligen i Stockholm och jobbar med konsten både där och på Åland. Det har fungerat relativt bra trots allt, säger hon. Under resans gång har hon fått olika stipendier som har möjliggjort hennes arbete.

Musiken flödade in

Marika understryker att det finns påståenden om att musiken står för större delen av den emotionella upplevelsen av en film. Och redan under de förberedande studierna på Gerlesborgsskolan i Stockholm, då hon utöver målning och skulptering klippte film, fick hon höra att hon gjorde ljud med video snarare än video med ljud. Allt mer har hon i sitt konstnärliga arbete låtit musiken och ljudkonsten träda in – tillsammans med

skulptur och måleri. Och hon har fortsatt bredda sin bana efter konstutbildningen.

– Jag gick ett par kurser på Elektronmusikstudion i Münchenbryggeriet. Det var väldigt, väldigt roligt!

Efter det sökte hon till kandidatprogrammet i elektroakustisk komposition på Kungliga Musikhögskolan i Stockholm och hon var otroligt glad över att antas till hösten 2019. Allt mer kunde hon baka in musiken i konsten. Det blev tre år med fokus på olika typer av komposition. Musiken, som i barndomen började med fiol och senare gitarr, hade fått stå mer i bakgrunden efter yrkesvalet. Dock inföll coronapandemin med utbildningen och efter bara ett halvår in i studierna gick allt via Zoom.

– Men nu under våren var vi mycket på skolan, säger hon tacksamt.

Sommaren tillbringar hon delvis på

Åland, men hon söker samtidigt en ny lägenhet i Stockholm. Tidigare, innan hyrorna chockhöjdes, hade hon en ateljé på Gärdet i Stockholm och har ambitionen att nu efter skoltiden skaffa en ny.

Jämför med kanariefågeln

I slutet av 2020 ställde Marika ut tillsammans med **Henrika Lax** och **Sari Ahlström** i Ålands konstmuseum. Alla tre i deras konstnärsgrupp Highly Sensitive Minds, HSM, är högkänsliga. Genom den flermediala utställningen "Canaries in the Coal Mine" ville de med poetiska medel synliggöra verkligheten för den högkänsliga minoriteten.

– De som drabbas först av skadliga ämnen och fenomen i vårt samhälle är inte sällan de högkänsliga, precis som kanariefågeln som togs med i kolgruvorna

för att varna arbetarna, säger Marika och inflikt sambandet som hon tror att högkänsligheten och överkänsligheten kanske kan ha.

– Det finns jättemycket utforskat i det. Ungefär 25 procent av befolkningen är genetiskt överkänsliga för mögel och har svårare att göra sig av med gifter ur kroppen – även om långtifrån alla exponeras i större omfattning – och uppåt 25 procent har ett högkänsligt nervsystem. Anekdotiskt är det inte sällan det överlappar.

I hennes konstnärskap har ekologi och psykologi ofta subtila men centrala roller i samklang med spår av förhistorisk tid, futurism, apokalyps och existentiella frågor. Så var det redan i hennes tidigare konsthögskoleverk. Ibland vävs också hennes egen historia in i konstnärskapet. Obönhörligen är mycket personligt även

politiskt. Samtidigt kommer hon in på att hon egentligen skulle vilja att konsten borde få vara fri från alla agenda. En fråga i konsten som hon ofta brottats med är att lyckas bibehålla det poetiska, mångbottnade uttrycket oavsett.

Den här sommaren kommer hon tack vare ett stipendium från Svenska kulturfonden att starta upp konstprojektet Xenobio – ett utforskande av dolda länkar mellan girighet, gifter och genetik. Hon fascinerar av hur idéer sprids och manifesteras. Det är någonting hon återkommer till och hänvisar till teoretikern **Félix Guattari's** "Tre ekologier"; den mentala, den sociala och den miljörelaterade, där alla influeras av varandra.

» Fortsättning på nästa sida

» Fortsättning från föregående uppslag

”Allt skapat av människohand har börjat med en idé och jag är intresserad av att se hur de osynliga, underliggande strukturerna kommer till i allt från mellanmänniska relationer till miljöförstöring och dess motkrafter.”

– Allt skapat av människohand har börjat med en idé och jag är intresserad av att se hur de osynliga, underliggande strukturerna kommer till i allt från mellanmänniska relationer till miljöförstöring och dess motkrafter.

Viktig självacceptans

Marika har också ADD. Hon är både introvert och extrovert, och behöver både lantliv och stadsliv. Även om hon är känslig för mycket intryck, behöver hon ändå mycket input.

– Förr hade jag alltid tusen tankar och idéer. Hjärnan stängde aldrig av. Numera har tröttheten mattat av en hel del av det. Mestadels saknar jag det, men det har också spätt på utmattningen att vara så exalterad, inser hon.

Hon återkommer till den där självacceptansen, att hon har tvingats till att bli bättre på det. Och att försöka att inte se sig själv via samhällets ögon, som hon menar att aldrig kan se bakom fasaden. För att samla ihop sig mediterar hon och vistas i naturen.

– Konstvärlden är så hård i sig och jag tänkte när jag blev sjuk; shit hur ska det här gå? Men jag kan inte tänka mig nånting annat! Jag är tvungen att göra det här oavsett. Vi är många, kanske majoriteten konstnärer som får liknande, om än på ytan varierade idéer samtidigt mer eller mindre oberoende av varandra. Det kan kännas som att vara lite av en katalysator för samtidens kollektiva omedvetna. Det kan komma till en som lösryckta men återkommande tankar eller förningar om verk och materialkombinationer som dyker upp i ens inre bilder och drömmar. Då går det inte att falla av sitt kall.

Det finns redan långt över 100.000 kemikalier i omlopp, säger hon apropå det kommande konstprojektet.

– Både djur, natur och människor påverkas och det kommer att beröra fler och fler.

– För 10-15 år sedan var jag väldigt deprimerad över hur världens orättvisor såg ut. Jag tappade tron på mänsklighetens framtid och kände att alla hade skyggglapparna på. I dag finns det mycket motkrafter men vi vet ingenting om hur det kommer att gå för kommande generationer.

Den värdefulla slumpen

När tv-serien Lea, producerad för Sveriges television, hade premiär för inte alls länge sedan fanns en låt av Marika med. Hon hade tidigare, tack vare en lycklig slump, påbörjat ett skivprojekt med **Anton Ingvarsson** på PLX Records – ett nystartat skivbolag sprunget ur en artistisk grupp som sysslar med konst-, musik- och festivalproduktion.

– Han är ansvarig för musiken i serien och tyckte tillsammans med regissören **Andrea Östlund** att min nysläppta instrumentala singel passade huvudkaraktärens känslor mycket bra.

– I skolan har jag utvecklat mitt arbete med akustiska och elektroniska instrument, liksom sång. Utöver det har jag lärt mig mycket nytt om notskrift som jag sedan testat med ensemble och i körverk. På den kommande skivan tar jag med en

Tack vare en lycklig slump har Marika Markström en låt med i den högaktuella tv-serien Lea, producerad för Sveriges television.

AION och Alchemic gate ur serien "Signifier, spatial, surround" visades på Kungliga Musikhögskolan våren 2022.

”Människan är anpasslig och det finns så otroligt mycket glädjeämnen även då tillvaron under ytan är långtifrån normal. Dessutom får man en mer fördjupad förståelse för alla miljontals som har en än mindre vanlig vardag.”

hel del av det jag gjort i skolan och strax innan, vilket jag även gjorde i en mixtape för Sveriges radio i våras. Tack vare Antons kontakt **Vera Karlström Meski** öppnades även denna möjlighet, vilket jag är jättetacksam för!

Det var i slutet av april i år som hon medverkade i Sveriges radios finska konsertserie "Konsertti" med en mixtape som hon hade skapat speciellt för programmet. I samband med det beskrevs

hon som en audiovisuell konstnär som arbetar genreöverskridande med kontraster mellan hårt och skört, artificiellt och naturligt, och där hon använder sig av både sång, elektroniska och akustiska instrument.

Under studierna vid Musikhögskolan i Stockholm har hon verkligen fokuserat på musiken. Konsten har ändå fått ett visst utrymme inom ramen för utbildningen tack vare uppmuntrande lärare

och möjlighet till utställningar med både konst och musik på skolan.

– Men nu efter skolan, när jag har fokus på det här konstprojektet Xenobio, kommer skulptur och måleri att återfå en jämlik plats vid ljudkonsten. Jag vill jobba lika mycket med alla delar, för att de ska bli utvecklade.

På frågan om hon skulle kunna tänka sig att syssla enbart med musik svarar hon:

– Ja och nej. Jag har kallet i konsten kvar och kan inte vara utan det ena eller det andra. Jag vill utforska gränslandet mellan konst och musik.

Framöver vill hon också fortsätta samarbeta med andra. Utöver ett kommande scenkonstprojekt med skådespelaren **Eli Frankel** kommer en uppföljare till "Canaries in the Coal Mine" på den existentiella mötesplatsen och retreatcentret Kontempl på Skeppsholmen i Stockholm.

– Deras livesändningar har betytt mycket för mig under pandemin och jag har varit där en hel del. De har flera intressanta kulturevenemang och ett märkligt sammanträffande var att jag startade ett längre konstprojekt vid namnet Contempla, som ligger mycket i deras anda, strax innan deras verksamhet föddes. Det lär också bli namnet på den kommande utställningen där. Utöver konst kommer även musik att finnas med, i installationsform och eventuellt även vårens körverk.

Marika beskriver Stockholm som en stad hon verkligen älskar. Samtidigt känner hon sig jättemamma på Åland – på sommaren.

– Men jag behöver den kontexten som finns i många större städer, säger hon om Stockholm.

– Man kan välja det man är intresserad av och jag har träffat fantastiska vänner. Jag var också väldigt mycket i Stockholm redan under 90-talet. Men Åland är ett sommarparadis.

Många glädjeämnen

När man har flera osynliga och ovanliga tillstånd kan man möta en del oförståelse på olika håll, både om man håller masken eller väljer att delvis ta av den.

– Det gäller att vara stark inom sig själv och minnas att de som dömer oftast är de som vet minst. Ibland lättare sagt än gjort, men jag har blivit starkare.

Marika har också blivit bättre på att hitta livskvalitet i nuet och det lilla.

– Människan är anpasslig och det finns så otroligt mycket glädjeämnen även då tillvaron under ytan är långtifrån normal. Dessutom får man en mer fördjupad förståelse för alla miljontals som har en än mindre vanlig vardag.

Men hon märker tydligt hur hälsan, eller bristen på den, sätter spår i vad hon orkar skapa.

– Arbetsförmågan är i praktiken halverad, även då jag arbetat med konsten eller studerat på heltid officiellt. Kreativiteten har liksom det sociala livet fått lida en del. Men man får komma på nya lösningar så gott det går, som att raffinera arbetsmetoder, skissa från sängen eller bli bättre på att ringa vänner när man inte orkar ses.

Just nu drömmer hon om att hitta en prisvärd läkare som också är funktionsmedicinare, vilket hon säger att är relativt vanligt i bland annat USA och Tyskland, men som det bara finns några få av i Norden.

– Jag har aldrig varit mycket för alternativmedicin tills jag upptäckte hur funktionsmedicinen fyller ett hål för vissa typer av dolda tillstånd som ännu är i forskningsstadium. Multifaktoriella tillstånd behöver också någon som har hela bilden och professionellt kan guida igenom komplexa behandlingsprogram, understryker hon men lyfter samtidigt fram hur oöverkomligt dyrt det är.

Hon återkommer till att acceptansen är en stor del, men att hon har en lång bit kvar.

– Under tiden får jag be sinnesrobönen ..., säger hon leende.